

Saturnusstraat 60 - Unit 1
2516 AH Den Haag

070 220 82 00
info@therevolution.nl
therevolution.nl

theRevolution voor het ministerie van SZW

Met de burger aan de tekentafel

Een onderzoek naar de
perspectieven van ouders op
kindregelingen

Documentgegevens

project 20230089

auteurs Frank Peeters, Gijs Rempt, Marije Swaak en Karin Tetteroo

opdrachtgever Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

onderwerp Onderzoek perspectieven ouders Kindregelingen

datum 29-02-2024

versie 1

classificatie Vertrouwelijk

Inhoudsopgave

1. Introductie.....	4
1.1. Aanleiding en doel.....	4
1.2. Onderzoeksmethoden.....	4
1.3. Leeswijzer	5
2. Wat zeggen ouders over het huidige systeem.....	6
2.1. Huidige systeem.....	6
2.2. Verschillende attitudes.....	6
2.3. Het gebruik en frequentie/tijdstip.....	7
2.4. Andere manieren om te ondersteunen	8
3. Hoe zou het ideale stelsel eruitzien?	9
3.1. Ideeën co-creatiesessie met ouders.....	9
3.2. Feedback op fiches	10
4. Analyse en concluderende gedachten	12
4.1. Kwaliteit en waarden van ideeën	12
4.2. Concluderende gedachten	13

1. Introductie

1.1 Aanleiding en doel

In het coalitieakkoord is de ambitie opgenomen om het huidige toeslagenstelsel af te schaffen, omdat het voor een deel van de burgers niet goed werkt. In het huidige stelsel worden toeslagen gebaseerd op een schatting van het actuele inkomen, wat betekent dat het wordt uitgekeerd als voorschot. Deze vorm zorgt er in veel gevallen voor dat er terugvorderingen en nabetalingen ontstaan als achteraf het inkomen en/of vermogen hoger of juist lager blijkt te zijn dan vooraf ingeschat. Dit zorgt voor problemen, complexiteit en onzekerheid.

Om die reden worden er momenteel concrete beleidsopties voor alternatieve stelsels uitgewerkt. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is in samenwerking met de Sociale Verzekeringsbank, Dienst Toeslagen en het ministerie van Financiën opties aan het uitwerken voor een van de toeslagen, namelijk de Wet op het kindgebonden budget (Wkb). Samen met de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) vormt dit het stelsel van kindregelingen waarin de overheid mensen met kinderen tegemoet wil komen. Voor de leesbaarheid van het rapport refereren we vanaf nu naar kinderbijslag en kindgebonden budget.

Om bij de uitwerking van de verschillende opties zo veel mogelijk rekening te houden met de wensen en behoeften van ouders, heeft het ministerie van SZW theRevolution gevraagd om hier onderzoek naar te doen. Het doel van het onderzoek is tweeledig:

- Inzichtelijk maken hoe ouders denken over de tegemoetkoming in de kosten van kinderen door de overheid;
- Hoe ouders in de ideale wereld een toekomstig stelsel voor zich zouden zien.

De hoofdvraag vanuit het ministerie van SZW luidt dan ook: “Hoe ervaren ouders de tegemoetkoming in de kosten van kinderen door de overheid?”

1.2 Onderzoeksmethoden

Om het antwoord op deze vraag te kunnen formuleren bestond het onderzoek uit de volgende twee onderdelen:

1. Straatinterviews
2. Co-creatiesessie met ouders

1.3 Straatinterviews

Bij het kiezen van de locaties voor straatinterviews hebben wij gelet op de mogelijkheid om veel mensen te spreken, door met name drukbezochte plekken, zoals een winkelstraat of markt, te kiezen. Daarnaast wilden we een bepaalde mate van diversiteit waarborgen door in zowel stedelijke als landelijke gebieden in gesprek te gaan met mensen.

Uiteindelijk hebben wij Rotterdam, Den Haag, Gouda, Ouddorp, Middelharnis, Zevenbergen, Lekkerkerk, Schoonhoven en Oudewater bezocht. Hier hebben wij in 4 dagen in totaal ongeveer 120 mensen gesproken. Bij de gesprekken hebben wij gebruik gemaakt van een gespreksstarter, waarmee we de aandacht trokken en mensen enthousiasmeerden om met ons in gesprek te gaan. We voerden gesprekken aan de hand van een gespreksleidraad gebaseerd op de onderzoeksvragen van het ministerie van SZW.

1.3.1 Co-creatiesessie

Om de behoeften van ouders rondom een nieuw stelsel op te halen, organiseerden we vervolgens een co-creatiesessie met 14 ouders. In deze sessie hebben we ouders gevraagd om op verschillende creatieve manieren na te denken over een nieuw stelsel van kindregelingen. De kernvraag was: “Als jij ondersteuning van de kosten van kinderen vanuit de overheid zou mogen ontwerpen, hoe zou dat er dan uit zien?”

Aan de hand van een aantal werkvormen hebben wij de ouders begeleid om na te denken over wat kinderen kosten, wanneer deze kosten worden gemaakt en wat hierbij komt kijken. Daarna zijn ze aan de slag gegaan in groepjes van 3 à 4 om een zo concreet mogelijk idee te bedenken van hoe kindregelingen in de toekomst eruit zouden moeten zien en wat zij hierin belangrijk vinden. Daarnaast hebben de ouders in deze sessie feedback kunnen geven op de bestaande fiches van het ministerie van SZW.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is een beknopte weergave van de onderzoeksresultaten. Hoofdstuk 2 gaat in op de inzichten die zijn opgehaald tijdens de straatinterviews: de verschillende houdingen die mensen hebben ten opzichte van het huidige stelsel van kindregelingen, hoe zij de tegemoetkoming op dit moment besteden en welke andere manieren van ondersteuning vanuit de overheid zij voor zich zien. Hoofdstuk 3 illustreert de inzichten gebaseerd op de co-creatiesessie: de ideeën voor een toekomstig stelsel die zijn bedacht door ouders en hun feedback op de bestaande fiches vanuit het ministerie van SZW. Hoofdstuk 4 beschrijft de belangrijkste waarden en kwaliteiten (op basis van de resultaten uit hoofdstuk 2 en 3) en sluit af met concluderende gedachten.

2. Wat zeggen ouders over het huidige systeem

Dit hoofdstuk beschrijft de inzichten die zijn opgehaald over de ervaring van ouders rondom het huidige stelsel. In de gesprekken op straat is gefocust op de verschillende houdingen die mensen hebben ten opzichte van het huidige systeem (paragraaf 2.2), hoe ouders de tegemoetkoming gebruiken/besteden (paragraaf 2.3) en of zij andere manieren van ondersteunen passender zouden vinden (paragraaf 2.4). Maar voorafgaand een korte beschrijving van het huidige systeem in paragraaf 2.1.

Wat allereerst opviel aan de gesprekken is dat veel mensen, zowel met én zonder kinderen, een sterke mening hebben over de invulling van kindregelingen. Wanneer we het over de invulling van kindregelingen hebben zijn alle meningen (volgens ons) relevant. Bij de precieze invulling van ontvangst en uitgaven van de tegemoetkomingen beperkten we ons (logischerwijs) tot ouders.

2.1 Huidige systeem

Kinderbijslag en kindgebonden budget vormen samen het stelsel van kindregelingen, waarin de overheid mensen met kinderen tegemoetkomt.

2.1.1 Kinderbijslag

Kinderbijslag is een financiële tegemoetkoming die bedoeld is voor ouders of verzorgers met kinderen onder de 18 jaar. De kinderbijslag is er om bij te dragen aan de kosten van levensonderhoud en opvoeding van kinderen. Het is bedoeld voor gezinnen met kinderen in de leeftijd tot 18 jaar, ongeacht of ze naar school gaan, studeren, werken of werkloos zijn. Het primaire doel van de kinderbijslag is 'het geven van een **inkomensonafhankelijke** financiële tegemoetkoming in de kosten van kinderen.'

De kinderbijslag in Nederland wordt uitgevoerd door de **Sociale Verzekeringsbank (SVB)**. De SVB is verantwoordelijk voor de uitbetaling en administratie van de kinderbijslag. Zodra een kind is geboren en staat geregistreerd in de BRP, krijgen ouders een bericht over de kinderbijslag. Ouders dienen zelf een aanvraag in voor het eerste kind. Voor het tweede of volgende kind gaat dit automatisch. De kinderbijslag wordt **elk kwartaal** uitgekeerd.

2.1.2 Kindgebonden budget

Het kindgebonden budget biedt ouders met lagere- en middeninkomens, naast de inkomensonafhankelijke kinderbijslag, extra ondersteuning voor de kosten van kinderen. Het primaire doel van het kindgebonden budget is 'het onder voorwaarden toekennen van een **inkomensafhankelijke** financiële tegemoetkoming in de kosten van kinderen, bovenop de kinderbijslag.'

Om in aanmerking te komen voor het kindgebonden budget, moet er aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Allereerst moet men één of meerdere kinderen hebben die jonger zijn dan 18 jaar en recht hebben op kinderbijslag. Daarnaast mag het gezamenlijke inkomen niet te hoog zijn. Dit bedrag hangt af van de samenstelling van het gezin. Ook het (gezamenlijke) vermogen mag niet te hoog zijn. De hoogte van het kindgebonden budget die iemand ontvangt is afhankelijk van verschillende factoren, zoals het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen.

Anders dan andere toeslagen wordt het kindgebonden budget in veel gevallen automatisch toegekend. Ouders die kinderbijslag (gaan) ontvangen en aan wie al een andere toeslag is toegekend, krijgen automatisch het kindgebonden budget toegekend.

Het kindgebonden budget wordt **maandelijks** uitgekeerd door de **Dienst Toeslagen**.

2.2 Verschillende attitudes

2.2.1 Houdingen

Grofweg kunnen we vier groepen onderscheiden wat betreft de houding die mensen hebben ten opzichte van de financiële tegemoetkoming in de kosten van kinderen door de overheid.

1. Een groep is van mening dat het huidige stelsel helemaal afgeschaft mag worden. Zij vinden dat het krijgen van kinderen een eigen keuze is en dat de overheid mensen daarin niet tegemoet zou hoeven komen.

“Ik heb geen kinderen, waarom zou ik moeten betalen voor de kinderschool van een ander?”

2. Een volgende groep is tevreden over het huidige stelsel. Wel geeft een deel van deze groep aan dat het een hoger bedrag zou mogen zijn, met name vanwege de steeds duurder wordende maatschappij.

“Het is niet genoeg om er een kind van te onderhouden, zeker niet na de inflatie van de afgelopen jaren. Leven is duur.”

3. Een andere groep is van mening dat het huidige stelsel niet betekent dat het geld ook echt naar de kinderen gaat. Daarom pleiten zij voor een stelsel waarbij de tegemoetkoming alleen naar de kinderen gaat (dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 3).

“Het heet niet voor niets kinderschool en niet ouderbijdrage. Als het écht naar het kind gaat, vind ik het goed.”

4. Dan hebben wij nog een groep gesproken die de tegemoetkoming als prettig ervaart, maar die het belangrijker vindt dat het gaat naar waar het nodig is. Oftewel, zij hebben het idee dat er mensen zijn die het harder nodig hebben dan zij en dat het geld daarheen zou moeten gaan.

“Fijn dat ik het krijg... maar eigenlijk heb ik het niet echt nodig want ik heb een prima inkomen.”

2.2.2 Smaken

Naast bovengenoemde ‘attitudes’, hebben we ook drie smaken ontdekt in hoe mensen de tegemoetkoming ervaren. Namelijk:

1. Een groep mensen die aangeeft het geld niet nodig te hebben, maar het ziet als een “prettig extraatje”. Dit zijn in alle gevallen mensen die alleen kinderschool ontvangen.

“Natuurlijk fijn als het weer op mijn rekening staat, maar ik ben er niet op aan het wachten.”

2. Een groep die het geld nodig zegt te hebben voor de zorg voor zijn/haar kinderen (bijvoorbeeld kleren of sparen voor later). Dit zijn mensen die zowel kinderbijslag ontvangen, als kinderbijslag en kindgebonden budget.

“Ik spaar het voor later en mijn kinderen krijgen het als ze 18 worden.”

3. Een groep die aangeeft geldstress te ervaren en de tegemoetkoming door de overheid gebruikt voor het betalen van zijn/haar vaste lasten. In extreme gevallen werd dit ervaren als broodnodige armoedebestrijding. In alle gevallen waren dit mensen die kinderbijslag en kindgebonden budget ontvangen.

“Zonder kom ik simpelweg niet rond.”

2.3 Het gebruik en frequentie/tijdstip

2.3.1 Gebruik

In de straatinterviews hebben we ouders gevraagd waar zij de tegemoetkoming aan uitgeven. Op basis hiervan hebben wij de volgende categorieën kunnen destilleren:

- Kinderopvang;
- Kleding, luiers, speelgoed etc.;
- Sparen voor later;
- Vast lasten;
- Niet nodig voor zorg voor kinderen dus ouders kopen/doen er dingen voor zichzelf van/voor;
- Op ‘de hoop’ (oftewel, heeft geen specifiek doel maar wordt wel besteed aan het huishouden/kinderen);
- Als geld aan de kinderen, zodat ze zelf kunnen bepalen waar ze het aan willen besteden.

Over het algemeen hebben we gehoord dat voor veel mensen kinderbijslag goed werkt: het is bekend, simpel en duidelijk want wat je krijgt mag je ook houden. We hebben gezien dat kinderbijslag met name naar de categorie ‘kind’ gaat (dus kleren, sportles, sparen voor later etc.) en kindgebonden budget vaker wordt gebruikt voor vaste lasten en levensonderhoud. Dit onderscheid in gebruik wordt ook veroorzaakt door het verschil in frequentie. Vaste lasten worden (veelal) maandelijks afgeschreven en inkomsten met die frequentie worden daar eerder voor gebruikt.

“In principe kan de ouder nu beslissen wat ze ermee doen, dat kan goed maar ook slecht uitpakken voor de kinderen als de ouders het zelf gebruiken.”

2.3.2 Tijdstip/frequentie

Wat betreft het tijdstip van uitkering is een onderscheid te zien tussen twee groepen. De groep die de kinderbijslag als een ‘extraatje’ ervaart, geeft aan dat voor hen de frequentie niet veel uitmaakt. Echter, de groep die aangeeft het geld nodig te hebben vindt het onhandig dat de kinderbijslag per kwartaal is. Dit omdat deze frequentie geen rekening lijkt te houden met wat zij ‘events’ noemen: bijvoorbeeld de start van school in september en in december alle feestdagen. Daarnaast, wanneer het per kwartaal wordt uitgekeerd en ouders net ná een peilmoment een kind krijgen, kan het zijn dat

zij maximaal twee kwartalen moeten wachten op het eerste bedrag (in het geval van kinderbijslag). Om deze reden geven veel ouders aan dat maandelijks fijner zou zijn, m  ar dat dit ook niet optimaal is omdat het bedrag dan kleiner is en makkelijker in ‘de hoop’ verdwijnt.

Het feit dat kinderbijslag en kindgebonden budget door twee verschillende instanties wordt uitgekeerd, lijkt bij ouders niet tot frustratie of problemen te leiden.

2.4 Andere manieren om te ondersteunen

In de gesprekken met ouders kwamen verschillende manieren van ondersteuning vanuit de overheid naar voren. Deze zijn samen te vatten in onderstaande vijf groepen:

1. Bijna iedereen die wij hebben gesproken pleit voor gratis kinderopvang. Dit omdat een groot deel van hun kinderbijslag (en kindgebonden budget) naar de kosten van kinderopvang gaat. Om die reden voelt het voor veel ouders logisch als er specifiek in die kosten tegemoet wordt gekomen vanuit de overheid. Goed om te benoemen is dat er in dit project op kinderbijslag en kindgebonden is gefocust, maar dat veel mensen de kinderopvangtoeslag sterk associ eren met een tegemoetkoming in de kosten van kinderen door de overheid omdat dit voor veel mensen een grote kostenpost is.

“Kinderopvang moet gewoon gratis worden, dat stimuleert ook om meer te gaan werken.”

2. Een grote groep gaf daarnaast aan dat een dergelijke tegemoetkoming idealiter naar de ontwikkeling van het kind zou moeten gaan. Door bijvoorbeeld een tegemoetkoming in de kosten van sport- en/of cultuurlessen. Een ander voorbeeld wat genoemd werd is een tegemoetkoming in de vorm van tegoedbonnen (voor bijvoorbeeld iets wat bijdraagt aan de ontwikkeling van het kind), waardoor het echt bij het kind terecht komt.

“Het geld zou moeten gaan naar de ontwikkeling van het kind, dus sportclub, muziek en zwemmen en ni t naar Nike en Adidas.”

3. Een andere groep geeft aan het prettiger te vinden z lf te kunnen beslissen wat ze met het geld doen en om die reden het huidige stelsel prima te vinden.
4. Een ander beeld wat vaker voorbijkwam, is dat men vindt dat je met een minimum inkomen twee kinderen zou moeten kunnen onderhouden. Deze groep gaf aan dat zij daarom vinden dat de ‘oplossing’ niet per definitie binnen een nieuw stelsel van kindregelingen ligt, maar een verhoging van het minimumloon moet betekenen.

“Als je kinderen wilt, moet je er gewoon voor kunnen betalen.”

5. Wat ouders als verwarrend en 'oneerlijk' ervaren zijn de verschillen in de gemeentelijke tegemoetkoming in de kosten van kinderen. Zo zijn er gemeenten waar reiskosten voor kinderen vergoed worden of waar zwemles gratis is. Ook met betrekking tot kinderopvang zijn grote verschillen te zien in de kosten en tegemoetkomingen. Deze groep pleit dan ook voor het rechte trekken van dit verschil.

“Vaste kosten voor je kinderen blijken dus niet vast te zijn, maar wisselen per gemeente, dat vind ik heel oneerlijk.”

3. Hoe zou het ideale stelsel eruitzien?

In dit hoofdstuk staat een blik op de toekomst centraal. In paragraaf 3.1 worden de ideeën voor een toekomstig stelsel beschreven. De feedback van ouders op de bestaande fiches zijn terug te vinden in paragraaf 3.2. Hoe verschillend mensen kunnen zijn, zo verschillend zijn de ideeën en meningen ook. Daarom filteren we op basis van de resultaten uit hoofdstuk 2 en 3 de belangrijkste kwaliteiten en ideeën, die we vervolgens beschrijven in hoofdstuk 4.

3.1 Ideeën co-creatiesessie met ouders

De deelnemende ouders aan de co-creatie sessie waren ouders die zowel kinderbijslag als kindgebonden budget ontvangen. Tijdens de sessie werden zij verdeeld over vier groepen met wie ze samen een idee hebben bedacht voor een mogelijk toekomstig stelsel van kindregelingen. Dit zijn ideeën waar zij als groep achter stonden en waar wij als onderzoekers in onderstaande beschrijving niets aan hebben veranderend of toegevoegd.

3.1.1 Idee 1: flexibel kindbudget

Ouders krijgen **elk jaar een vast bedrag** toegewezen, op basis van de gezinsgrootte. Bij de geboorte van het eerste kind is dit een bedrag van €3000, hierna wordt het met €1000 euro per nieuw kind verhoogd. De hoogte van het bedrag is inkomensonafhankelijk. Ouders kunnen **maandelijks (een deel van) dit bedrag opnemen** wanneer ze het nodig hebben, het wordt dus niet automatisch op de rekening van ouders gestort. Als het jaarbedrag op is, “is het ook echt op voor dat jaar”. Ouders kunnen op deze manier zelf bepalen waar het bedrag aan wordt uitgegeven: bijvoorbeeld sport, cultuur of schoolkosten. Ouders vragen het bedrag eenmalig aan, hierna is het beschikbaar voor de rest van de kindertijd van hun kinderen. Er wordt niet gecontroleerd waar ouders het geld aan uitgeven. Daarnaast wordt de kinderopvang gratis tot een jaarlijks inkomen van €50.000 en is het openbaar vervoer gratis te gebruiken voor kinderen tot en met 18 jaar.

Het doel bij dit idee is met name flexibiliteit: ouders bepalen zelf of/wanneer zij een bedrag opnemen en wat ze ermee doen.

3.1.2 Idee 2: lockers

Bij dit idee krijgen ouders een, inkomensonafhankelijk, vast budget per kind. Dit **budget is verspreid over meerdere ‘lockers’**: categorieën waar ouders budget aan kunnen besteden zoals sport, schoolspullen of cultuur. De locker is ‘leeg’ als het budget voor die categorie op is. In dit geval kan je als ouder niet extra budget aanspreken voor die categorie uitgaven. Budgetten toegewezen aan een bepaalde categorie zijn alleen beschikbaar voor uitgaven binnen die categorie. Als geld binnen het budget voor bijvoorbeeld sport over is, kan dan niet worden overgeheveld naar bijvoorbeeld schoolspullen. Het idee is dat ouders eerst zelf het geld uitgeven en dit vervolgens declareren bij de Sociale Verzekeringsbank. Ouders maken declaraties door facturen en bonnetjes te bewaren en deze in te voeren bij een online portaal. Op dit portaal kunnen ouders ook zien hoeveel budget ze nog over hebben per locker, om zo inzicht te krijgen in de mogelijkheden die het budget nog biedt. Ouders moeten het budget zelf aanvragen. Informatie hierover ontvangen ze via een brief van de gynaecoloog.

Het doel van deze groep was om te zorgen voor een simpel en gelijkwaardig systeem. Daarnaast wilden zij de fraudegevoeligheid verminderen en kansengelijkheid bieden.

3.1.3 Idee 3: jeugdgebonden budget

Ouders krijgen een **jaarlijks budget** dat ze kunnen spenderen aan kind gerelateerde zaken. Ze geven zelf van tevoren aan hoeveel geld ze voor welke zaken nodig gaan hebben dat jaar (in tegenstelling tot idee 2, waar dit al vast staat). De gekozen bedragen per 'uitgavencategorie' worden uitgekeerd in de vorm van **vouchers**. Alle ouders krijgen een bepaald basisbedrag. Vanaf een bepaalde inkomensgrens krijgen ouders meer geld te besteden. Belangrijk hierbij is dat de inkomensgrens dusdanig gekozen is dat middeninkomens er ook van kunnen profiteren, met het idee dat meer werken blijft lonen. Naast de basis categorieën zoals eten en kleding, 'openen' er voor lagere en middeninkomens meer 'uitgavencategorieën' zoals zwemlessen, openbaar vervoer en telefoonabonnementen. Belangrijk hierbij is dat het bedrag een gift is: dat wat ze krijgen, is én blijft van hen. Als hun inkomen hoger uitvalt waardoor ze boven de inkomensgrens uitkomen, hoeven ze het ontvangen bedrag niet terug te betalen.

Het doel van deze groep was om ouders te helpen bij het individueel inrichten van de kosten van hun kinderen.

3.1.4 Idee 4: kinderbijdrage

Kindgebonden budget en kinderbijslag worden één budget met één naam. Alle ouders krijgen een **vast bedrag per maand**, onafhankelijk van inkomen en vermogen. Belangrijk hierbij is dat ouders de toegewezen bijdrage altijd mogen houden als ze het eenmaal hebben gekregen. Er zijn dus geen terugvorderingen. Ouders maken aanspraak op deze tegemoetkoming tot het 21e levensjaar van hun kind. Daarnaast krijgen ouders een eenmalige toeslag voor de babyuitzet, alle spullen die ouders nodig hebben voor de eerste levensmaanden van hun kind. Ook in dit idee wordt zwemles en openbaar vervoer gratis voor kinderen van 4 tot 18 jaar oud.

Het doel van deze groep was om iedereen gelijk te behandelen, ongeacht inkomen. Daarnaast wilden zij dat ouders niet langer ontmoedigd worden om meer te werken, wanneer toeslagen wegvallen vanaf een bepaald inkomen.

3.1.5 Complexiteit vs. eerlijkheid

Tijdens het presenteren van de verschillende ideeën ontstond er een discussie over de mate van complexiteit van de ideeën. Een deel van de ouders zocht eerlijkheid in een systeem waar veel aandacht was voor controle op de 'juiste' besteding van tegemoetkomingen (het moet immers terechtkomen daar waar het meest nodig is, en daar waar het voor bedoeld is). Een ander deel ziet dit als het brengen van extra complexiteit, bijvoorbeeld wanneer bonnetjes bewaard en ingeleverd zouden moeten. Zij voorzien dat het op die manier voor velen té complex wordt.

"Je mag alles bedenken, en dan bedenk je zoiets complex?!"

3.2 Feedback op fiches

Naast het genereren van ideeën rondom het toekomstige stelsel van kindregelingen, werden de ouders ook gevraagd om feedback te geven op de fiches die het ministerie van SZW heeft ontwikkeld.

3.2.1 Fiche 3a: een vaste vergoeding die niet afhangt van je inkomen

Alle kindregelingen worden samen een vaste vergoeding: alle ouders krijgen een even hoge tegemoetkoming. Dit zorgt ervoor dat het systeem minder ingewikkeld wordt voor ouders. Omdat het inkomen en de waarde van bezit niet uitmaken, wordt het systeem eenvoudiger. Ook zorgt het ervoor

dat ouders bijna nooit meer een vergoeding krijgen die niet klopt en daardoor hoeven er bijna nooit meer vergoedingen terugbetaald te worden. Als deze mogelijkheid evenveel zou moeten kosten als nu in het systeem het geval is, dan zou het geld waarmee alle kindregelingen worden betaald, worden 'uitgesmeerd' over alle ouders. Hierdoor krijgen ouders die minder te besteden hebben een minder hoge vergoeding in vergelijking met de vergoeding die ze nu ontvangen. Ouders die meer te besteden hebben krijgen dus een hogere vergoeding.

Het voordeel van deze variant is dat ouders erg zeker zijn over het inkomen: je weet van tevoren hoe hoog het bedrag is en het bedrag is en blijft van jou. Ouders hoeven niet meer hun inkomen door te geven bij een instantie en de vergoeding hoeft maar één keer aangevraagd te worden. Bij elk nieuw kind dat er geboren wordt zal het bedrag automatisch verhoogd worden. Het nadeel aan deze variant is dat iedere ouder evenveel geld krijgt, los van hun financiële situatie. Voor de één voelt dat als te veel geld, voor de andere zal dat aanvoelen als te weinig.

Feedback ouders op fiche 3a:

Ouders zien in dit scenario een groot voordeel: het niet (of nauwelijks) hebben van terugvorderingen. Wel werd het scenario als oneerlijk beschouwd: mensen met lagere inkomens krijgen minder dan ze nu krijgen, mensen met hogere inkomens krijgen juist meer. De ouders voorzagen dat in dit scenario "de armen armer worden, en de rijken rijker". Ook vroegen ouders zich af of de regeling wel aangevraagd dient te worden. De uitvoerende organisatie van de regeling heeft inzicht in of je een kind hebt, zou de aanvraag dan niet ook automatisch kunnen?

"Ze kunnen toch zien of je een kind hebt, waarom zou ik het dan alsnog moeten aanvragen?"

3.2.2 Fiche 3b: een vergoeding die helemaal afhangt van je inkomen

De kinderbijslag verdwijnt en het geld dat hiervoor gebruikt werd kan worden gebruikt voor het kindgebonden budget. Hierdoor krijgen ouders die te veel geld verdienen om in aanmerking te komen voor het kindgebonden budget geen vergoeding meer. Ouders die recht hebben op kindgebonden budget, moeten het zelf aanvragen. Je moet dus op basis van je eigen vermogen zelf inschatten of je er recht op hebt. Bijna alle terugbetalingen van ouders aan de belastingdienst komen door het onjuist inschatten van inkomen. Het zou dus kunnen dat meer mensen een vergoeding moeten terugbetalen die ze eigenlijk niet hadden moeten krijgen. Omdat de vergoeding hoger is, moeten deze ouders dan ook meer terugbetalen. Deze mogelijkheid zorgt ervoor dat ouders met een lager inkomen meer geld te besteden hebben dan dat ze nu zouden hebben. Ook zorgt het ervoor dat mensen met een hoger inkomen geen geld meer van de overheid krijgen voor de kosten van hun kinderen.

Feedback ouders op fiche 3b:

Ouders vinden bovenstaand fiche lijken op het huidige toeslagensysteem, wat in hun ogen niet werkt. Dit omdat zij het gevoel hebben dat in dit stelsel meer verdienen niet altijd leidt tot het hebben van meer geld, en het daarom niet aanmoedigt meer te gaan werken. Bovendien vinden ze dat het kind met dit systeem zal worden 'gestraft', omdat ze verwachten dat het systeem minder goed werkt dan hoe de kindregelingen nu zijn ingericht. Ze vinden dat er geen gelijke rechten voor ouders meer zijn als de kinderbijslag volledig wordt gestopt.

"Ik verdien wat meer dan gemiddeld denk ik, en dan zou ik helemaal niets krijgen dat is toch oneerlijk?"

3.2.3 Fiche 3c: een nieuwe vergoeding met een vast deel en een deel wat afhangt van je inkomen

De kinderbijslag en het kindgebonden budget verdwijnen. In plaats daarvan komt een nieuwe vergoeding. Deze vergoeding bestaat voor een deel uit een bedrag dat elke ouder krijgt en voor een deel uit een bedrag dat voor mensen met een lager inkomen, dat daarnaast hoger wordt als je minder te besteden hebt. Het vaste deel en het deel dat afhangt van je inkomen krijg je maandelijks als één vergoeding. Het deel dat afhankelijk is van je inkomen wordt bepaald door de inkomensgegevens die bekend zijn bij de overheid en de gegevens die je zelf aanlevert bij de overheid.

Er zijn verschillende opties om het inkomensafhankelijke deel te bepalen:

1. Het beoogde jaarinkomen wordt geschat door te kijken naar het jaarsalaris van het voorgaande jaar. Het bedrag waar je recht op lijkt te hebben wordt voorgeschoten. Het daaropvolgende jaar wordt een definitieve berekening gemaakt, met als gevolg een eventuele terugbetaling aan de overheid of nabetaling van de overheid. Dit is hetzelfde als het huidige toeslagensysteem van voorschieten op basis van een jaarinkomen.
2. Het inkomen wordt bepaald aan de hand van de polisadministratie. Dit is een bestand waarin de overheid kan zien hoeveel geld iedereen verdient en hoeveel geld iedereen ontvangt aan uitkeringen. Dit wordt elke drie maanden gecontroleerd. Hierdoor komt het minder voor dat je een hoog bedrag moet terugbetalen, omdat er vaker door de overheid wordt gecontroleerd. Ook hoef je zelf je inkomen niet meer door te geven.

Feedback ouders op fiche 3c:

Allereerst vinden ouders het belangrijk dat het basisbedrag van de kinderbijslag blijft bestaan. Dit zorgt volgens hen voor meer gelijkheid onder alle ouders. Ook vinden ouders het een fijn idee als de toekenning van het bedrag wordt gebaseerd op je inkomen en vermogen van het jaar ervoor. Ze zien hierbij wel graag de toevoeging van een 'noodknop': de mogelijkheid om aan te geven dat je inkomen en vermogen tussen ijkmomenten dermate is veranderd dat je recht zou hebben op het aanvullende bedrag als er nu naar je inkomen zou worden gekeken. Ook vinden ze het belangrijk dat ouders mogen houden wat ze aan kindregelingen is toegekend, zodat er geen terugvorderingen meer zullen plaatsvinden.

“Het is echt belangrijk dat het basisbedrag van kinderbijslag blijft, vind ik.”

4. Analyse en concluderende gedachten

De aangedragen ideeën in paragraaf 3.1 en de feedback van ouders uit paragraaf 3.2 zijn niet altijd even haalbaar of wenselijk. Dat betekent echter niet dat we er niets aan hebben: ze laten onder de oppervlakte namelijk veel zien over hoe de ouders denken over kindregelingen en wat zij hierin belangrijk vinden. Om die reden hebben we geanalyseerd welke latente behoeften er op basis van de co-creatie sessie beschreven kunnen worden. Door te kijken naar de overeenkomsten en verschillen van de ideeën en gegeven feedback kunnen we patronen ontdekken die duiden op wat ouders écht belangrijk vinden. Dit noemen wij de onderliggende kwaliteiten van de ideeën. Het zijn dan ook deze kwaliteiten, en niet zozeer de aangedragen ideeën zelf, die leidend moeten zijn om het perspectief van ouders mee te nemen in het verdere ontwerp van de beleidsfiches rondom kindregelingen.

4.1 Kwaliteit en waarden van ideeën

4.1.1 Zekerheid: hebben is houden

De door de ouders aangedragen ideeën voor potentiële stelsels hadden allemaal één ding gemeen: een toekomstig stelsel moet simpel zijn en zonder terugvorderingen, waarbij in alle gevallen werd gekozen voor een inkomensafhankelijk systeem. Deze roep om een simpel systeem waarbij je mag houden wat je krijgt, komt voort uit de risico's die het huidige, complexere systeem met zich meebrengt. De terugvorderingen, terecht of onterecht, kunnen resulteren in schulden en angstige en onzekere gevoelens.

Ouders pleiten dan ook voor een systeem waar het principe 'hebben is houden' geldt. Bepaal van tevoren wat iemand krijgt en vraag het niet terug wanneer dit achteraf onterecht blijkt. Dit geeft ouders meer zekerheid over hun financiële situatie en voorkomt stress en angst. Bovendien, ouders hebben meer vertrouwen in een overheid die hen ook vertrouwt.

Als we dit vergelijken met de feedback die ouders gaven op fiche 3a, een scenario dat ook volledige inkomensafhankelijk is, wordt duidelijk dat ouders een gelijke behandeling oneerlijk vinden: "de armen worden armer en de rijken worden rijker". Zo bezien gaat het inkomensafhankelijk maken van een kindregelingenstelsel ouders niet om het geven van een gelijk bedrag aan alle ouders, maar om het voorkomen van onterechte terugvorderingen.

4.1.2 Als (meer) werken loont: focus ook op de middeninkomens

Ouders gaven aan dat in het huidige systeem veel toeslagen, waaronder het kindgebonden budget, wegvallen wanneer ze meer uren in de week gaan werken. De stijging in inkomen door meer salaris is hierdoor vaak marginaal groter dan de daling in inkomen door het verlies van toeslagen. Dit maakt dat het besteedbaar inkomen voor middeninkomens niet altijd meer is dan voor lage inkomens, omdat zij buiten regelingen kunnen vallen en daardoor soms minder te besteden hebben dan mensen die daarbinnen vallen.

Hierdoor ontstaat de situatie dat ouders die meer willen werken dit niet doen omdat het niet loont. Ouders vonden het daarom belangrijk dat middeninkomens meer worden gesteund in het nieuwe systeem, met het doel om werken aantrekkelijker te maken.

4.1.3 Zelf de regie hebben: een noodknop

Ouders gaven aan behoefte te hebben aan de mogelijkheid om zelf in te kunnen grijpen bij bijvoorbeeld verandering van inkomen. In het geval van het principe 'hebben is houden' wordt gerekend met het inkomen van het voorgaande jaar. Bij een inkomensval is het rekenen met het

inkomen van het voorgaande jaar niet meer aan de orde en dient, bij wijze van uitzondering, gerekend te worden met het huidige inkomen. De persoon drukt daarbij als het ware op de noodknop, om het tekort in inkomen te compenseren en een toeslag toch nog aan te kunnen vragen.

4.1.4 'Goed' gebruik: kindgericht

Ouders vinden dat de kindregelingen bedoeld moeten zijn voor het onderhouden van je kinderen of de ontwikkeling van het kind. In het ideale geval is een nieuw systeem dus kindgericht. In het onderzoek hebben wij gezien dat deze behoefte voortkomt uit een wantrouwen naar anderen: veel ouders gaven aan het gevoel te hebben dat andere ouders het niet 'goed' uitgeven, c.q. het niet bij de kinderen terecht komt maar dat ouders het geld anders besteden.

4.1.5 Kunnen kiezen: flexibiliteit

Ouders willen graag zelf de regie houden over waar ze het geld van de kindregelingen aan uitgeven en niet opgelegd krijgen waar ze het aan uit 'moeten' of mogen geven. Sommige ouders hebben meer uitgaven aan kleding, anderen aan sportclubs. Een algemene subsidie op bijvoorbeeld culturele en sportieve activiteiten voor kinderen vanuit het budget van de kindregelingen zou dus niet wenselijk zijn.

4.1.6 Inzicht: transparantie

Ouders ervaren in het huidige systeem te vaak dat keuzes worden gemaakt over hun tegemoetkomingen zonder dat ze daarin worden meegenomen en/of de moeilijke rekensom begrijpen. Ouders willen weten waarom bepaalde keuzes worden gemaakt, zonder beschikkingen te moeten lezen met daarin lastige taal en/of berekeningen.

4.1.7 Aandacht voor verschil in kosten tussen gemeenten

De kosten van het opvoeden van een kind zijn niet overal gelijk. De kosten van het opvoeden van kinderen kunnen namelijk sterk verschillen per gemeente wanneer de ene gemeente sport/cultuur/openbaar vervoer bijvoorbeeld wel subsidieert en de andere niet. Deze gemeentelijke regelingen zorgen ervoor dat er grote verschillen in kosten worden ervaren en veel ouders ervaren dit als oneerlijk. Om die reden hebben ouders behoefte aan een toekomstig stelsel waar dit verschil in gemeentelijke regelingen (en dus kosten) wordt meegenomen bij het vaststellen van het bedrag van de toeslag/tegemoetkoming.

4.2 Concluderende gedachten

Dit onderzoek heeft inzicht gegeven in de behoeften en ervaringen van ouders rondom de tegemoetkoming in de kosten van kinderen door de overheid en welke ideeën zij hebben voor een nieuw stelsel.

We hebben gezien dat de ervaring van het huidige stelsel uiteenlopen per situatie: van een groep die tegen is en/of de tegemoetkoming ervaart als een 'extraatje' tot aan een groep die aangeeft geldstress te ervaren en de tegemoetkoming gebruikt voor het betalen van diens vaste lasten. Wat betreft andere manieren van ondersteuning vanuit de overheid vindt men het belangrijkste dat kinderopvang gratis wordt, omdat nu een groot deel van de tegemoetkoming/toeslag aan deze kosten wordt uitgegeven. Bij het verdere ontwerp van een toekomstig stelsel van kindregelingen is het belangrijk de volgende behoeften (vanuit het perspectief van ouders) in gedachten te houden: zekerheid, dat (meer) werken loont, zelf de regie kunnen hebben, kindgericht, flexibiliteit, transparantie en aandacht voor het verschil in kosten voor kinderen tussen gemeenten.

Hierbij is het belangrijk om te benoemen dat er in de gesprekken die wij hebben gevoerd een duidelijk spanningsveld te herkennen is tussen een complex (in veel gevallen inkomensafhankelijk) en een

zo simpel mogelijk systeem (in veel gevallen inkomensafhankelijk): men wil namelijk dat het geld terecht komt waar het nodig is én dat het simpel (dus zonder terugvorderingen) is. Een vergelijkbare spanning is gevonden in het beeld dat deelnemers hadden bij een ‘gelijk(waardig)’ systeem. Ze vinden het namelijk belangrijk dat het toekomstige stelsel rekening houdt met alle kinderen, maar tegelijkertijd dat het geld terecht komt bij de mensen die het meest nodig hebben (om op die manier te voorkomen dat “de rijken alleen maar rijker worden”).

Op basis van de resultaten hebben wij geen hiërarchie kunnen ontdekken in de ideeën en waarden. Kortom, er is behoefte aan een gelijkwaardig én simpel systeem. Om een voorbeeld te geven: wanneer een toekomstig stelsel inkomensafhankelijk wordt (en dus gelijkwaardig), is het complex en ‘profiteert’ met name de groep met een lager inkomen. Wanneer het inkomensafhankelijk zou worden, betekent dat het simpeler is en gelijkheid voor iedereen maar óók dat je geld aan mensen geeft die dat niet per se nodig hebben. Hierin een keuze maken/prioriteren vinden wij een politieke keuze, en daarom een die niet aan ons is. Met dit onderzoek zijn wij echter wel tot elementen gekomen die, volgens ouders, onderdeel moeten zijn van een toekomstig stelsel (zie paragraaf 4.1).

Ondanks de uitdaging waar het ministerie van SZW voor staat is het daarom belangrijk om deze elementen, gebaseerd op het perspectief en de ervaring van ouders, mee te nemen in het verdere ontwerp van de beleidsfiches rondom kindregelingen.